

F. Háj (vl. jm. Marie Wagnerová: 1887 – 1934): Školák Kája Mařík (1926 – 1931)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Pan lesní bral brokovnici a podotkl: „Bude nejlepší, když Kája aspoň ve čtvrtek a v neděli, kdy má čas, bude sem chodit na oběd! Zdeň se naučí jíst všecko bez vybírání a vmění. Jdu se za nimi podívat.“

Jak dlouhými kroky vzal to k dubči, slyšel už z dálky výskání dětí. Nepospíchal. Dětem je patrně velmi dobře. Šel zvolna. Výskání dětí zaniklo.

Šel dlouho, až udiveně zdvihl hlavu: „Co to?“ Na borovici visí Zdenin kožíšek. A tamhle dál svetr a ještě dál vesta.

„Můj Bože,“ lekl se, „co se to tu stalo?“ Zrychlil kroky. Na konci dubči usmíval se na něj smrček s dceřinou čapkou, šálou a kamašemi.

Aby se tak byl mýlil, když se mu zdálo, že slyší děti výskat, a tam to bylo třeba úzkostlivé volání o pomoc. Vždyť se nedávno vrátil starý pytlák Kajda z kriminálu. Aby tak —

A pan lesní doběhl k hájovně skoro bez dechu. Pořád hlavu zdvíhal, že snad najednou zakývá se na stromě bezduché už tělo jeho dcerky. Ale jak chtěl vrazit do vrátek, slyšel teď docela zřetelně Káju.

„Lidi, copak se to nenaučíš? Vždyť už půjdeš hnedle do školy! No tak! Hodně se opři o ruce, vyhod nohy vzhůru a přeletíš na druhou stranu jako nic! No tak vidíš. Já udělám tři za sebou. Heled’!“

A za chvíli slyšel Zdeňu: „No jo, tys kluk. Ale vid’, Kájo, ten byl, co se mi prve poved’?“

„No,“ řekl Kája zdrženlivě. „Byl, ale ještě ne tak zrovna. Znova!“

Pan lesní obešel hájovnu a skulinou podíval se na mlátek. Oddechl zhluboka. Jak se na Zdeňu podíval, když se k novému kotrmelci chystala, k tomu, který se jí zvlášť povedl, stěží se smíchu ubránil, slyše Kájova slova.

„Ten už byl! Však já tě to všecko naučím!“

Viděl ještě, jak Zdeň z kapsičky vytáhla zbylou kůrku černého chleba, zakousla se do ní a řekla: „Máš tam ještě trochu mléka?“ A tiše postranní cestou se vracel. Úsměv ležel mu na dlouhých vousech a šibalství pohrávalo v očích. Jak otevřel dveře kuchyně, podívala se po něm paní zdiveně.

„Co tak brzy, tatínku? Snad se něco nestalo? Snad Zdeň?“

„Nic, maminko, ale dobře jste ji oblékly, vid’?“

„Dobře, tatínku! Teplou košilku, teplé tričko v celku, vlněné šaty, pletenou vestu, takový i svetr a kožíšek, a šálu a kamaše, a čepici přes ouška. Jenom rukavice tu zapoměla. Jestli, chudinka, ozábne! Já je za ní pošlu, ne?“

„Tak jste ji pěkně nasadily? No, asi až moc, protože na borovici visí kožíšek, na smrčku svetr, na doubku vesta a v dubči na posledním smrčku čapka, šála a kamaše.“

Paní zbledla a sepjala ruce: „Tatínku, mluv, co se stalo se Zdeňou? Ona tam také někde visí,“ a úzkostlivý pláč roztrásl jejím tělem.

„Nevisí, maminko! Dělá v hájovně na mlátku na pytlech kotrmelce a láduje se chlebem, jako by nejedla týden!“

„Vždyť nastydne a umře. Co jí to napadlo tak se vysvléknout?“

„Jí ne, ale Káju. Pořád jsme ji balili a ona byla pořád jako bez života. Otuzení jí chybělo a tomu ji naučí Kája. Jsem jist, že než ji přivede, narazí ji do všeho, co jste na ni navlekly.“

Kája mezitím vyslovil Zdeně svoje uznání: „Já si tě přece vychovám podle svého!“

Slýchal ta slova často doma, když maminka ho také chtěla balit do šátků a tatínek chtěl, aby už z mládí se otužoval. Ale maminka už dávno poznala, že tatínek to dobře myslí.

„Doma se s tím, Zdeňo, zatím nechlub! Až budeš umět víc, teprve můžeš. Třebas by tvoje maminka řekla, že to není hra pro holky! Snad by potom chtěla, abych si s tebou hrál jen u vás v pokoji třeba s pannama. To já bych raději jedl třebas třikrát za sebou krupkovou kaši. Vy ji nevaříte, vid’? Já jím všechno a také bych tu kaši jed’, ale náš tatínek ji vždycky chce s česnekem. Já to potom pořád ze sebe dýchám. A přece bych ji jed’ tři dni za sebou než si hrát s pannama. Kdyby to aspoň lezlo, ale kam to položíš, tam to leží. Kam to postavíš, tam to stojí, třeba na hlavě. Při tom bych nefungoval. Kdyby to věděli kluci, víckrát by mne nevzali do jam hrát si na loupežníky. Chodíme tam v pondělí, když jdeme v deset domů. Už se mi chtěli smát, že si s tebou hraju, ale já jsem jim pověděl, že z tebe udělám kluka a vychovám tě. To je ale jinší! Já jsem slíbil klukům štipec prachu na střelení, víš? Ale náš tatínek prach zamyká i před maminkou! Heleď, nemohla bys říct Týně, aby ti ho krapet odsypala?“

„To víš, Kájo! A co bych říkala Týně? Já ho trochu naberu. Víím, kde je a zejtra ho máš!“

„Tak ju. Ale doma ani muk, Zdeňo!“

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Po stopách legendárního Káji Maříka

Málokterý literární počín zapustil v tomto národě tak hluboké kořeny jako legendární prvorepublikový kých o chlapečkovi z malebného kraje Podbrdská. Káju Maříka, i když ho celého četl jen málokdo, znají všichni a má i svůj fanklub.

Nejdříve nahoru, do Brd

Bezesporu nejdůležitějším místem pro věrné „maříkovce“ a jiné ctitele této ságy, prošpikované staročeskými výrazy, nad kterými se dnes už jen usmějeme, je ale klášterní a poutní areál Skalka, do daleka se tyčící na svazích Brd asi 1,5 km severně nad městečkem.

Skalka je v díle o Kájovi zmiňována hned několikrát a podle jedné velmi rozšířené teorie se právě zde měla nacházet lesní samota, kde měl Kája Mařík bydlet. Kdysi dávno zde totiž existovala myslivna, ze které dosud zbylo několik ruin, a také hájovna, jež však dnes už zmizela beze stopy. Jejich původní vzdálenost od sebe přesně odpovídá knižnímu popisu. Na Skalce také působil lesník Karel Rygal, známý Marie Wagnerové, který byl předlohou pro literární postavu „vzácného pána“.

Křížem krázem Lážovem

Možná i proto dnes vedle kostela s krásným výhledem daleko do kraje, kde se Kája ženil, a nedaleko vyhlídky stojí hezká dřevěná plastika označující, že se nacházíme v kraji Káji Maříka. Až si pořádně prohlédneme bývalý hornický a farní areál na Skalce, včetně křížové cesty, můžeme začít sestupovat okolo lesní studánky zpět do městečka. Právě v něm se totiž na slavného Káju dochovalo nejvíce stop. Hned pod svahy Brd dorazíme k zámku.

I v něm se odehrává část románu, ale to nejzajímavější je letní divadlo v těsném sousedství restaurace a domu Káji Maříka přímo pod skalou, na které stojí tento bývalý hrad. Samotné soukromé divadlo patří Janu a Jiřině Rosákových a vzniklo rozsáhlou opravou sklepních prostor bývalého pivovaru. Otevřeno bylo 1. října 2001 a hraje hlavně pro děti.

